

שירים

שער ראשון: בין כאן לשם

אחרי שאהובי אָבְדוּ לִי, הִתְנַעַשׁ,
סָעַר יָם דְּמַעוֹתַי הָרוֹתְחוֹת.
וְהוּא גּוֹעֵשׁ עֲדִין לֹא אָחַת בְּיוֹם,
בְּנַחְשׁוֹלֵי עֶנְק אִזְ הַדְּמָעוֹת זּוֹלְגוֹת.

הֵן לֹא תּוֹכְלָנָה הַדְּמָעוֹת לְהַחִיּוֹת אֶת הַמֵּתִים,
שָׁאֵת זָכְרָם אֲנִצֵּר לְבִטָּח לְעוֹלָם,
וְלֹא תּוֹכְלָנָה לְכַבּוֹת אֶת הַלְּהָבָה,
אוֹתָהּ הִצִּיתוּ יְקִירֵנוּ בְּמוֹתָם.

'כשהשמש שוקעת', עמ' 47

(בתמונה: סוניה, אשתו הראשונה של ירחמיאל)

— פליה, שענע טויב, צו טון געלעבטען,
פליה מיט די פרוגנרליכסטע גערוסען,
ניכ איבער איהם טון טרוע ברכה,
און טינע הייסע-הייסע קוסען ...

בפולין העדיפו אייר של יונה לבנה, גליה משנת 1915. מתוך אוסף גליות היודאיקה ע"ש יוסף ומרגיט הופמן בספרייה הלאומית

ראש השנה

ראש השנה נקרא ביידיש "ניי יאר",
יהודים בכל העולם חוגגים את החג הזה שלנו.
בשנה החדשה חיב לבוא השלום,
השלום חיב לשרר כאן, חסר הוא לקלנו.

השנה שעברה חלפה לה
לא היתה מאשרת מדי:
קרבות המלחמות, קרבות על הכבישים.
שנה שכזאת הלואי שלא תחזר, הלואי...

אבות ואמהות מבקשים שתהיה שנה טובה,
מתפללים לשלום התינוקות בעריסות
ולשלום כל אלה השומרים על המדינה,
שיהיו להם חיים טובים ונחת בשנה הזאת.

ושיבוא שלום עם השכנים שלנו,
שיהיה שלום במדינתנו הקטנה,
כלנו מבקשים שנת בטחון ורגע,
שלא נאחז בנשק השנה.

שנת שלום, שנה ללא מלחמה -
נברך בשמחה על בואה של שנה שכזאת.
שתהיה שנה טובה, שנת שלום ושלווה,
גם לארץ שלנו מגיע מהשלום להנות.

בחג ראש השנה היהודים כלם
מתגדרים במלבושים יפים,
שולחים גלויות ברכה, מלים טובות,
ברכות ומתנות, ואחולים הכי טובים.

17.9.1998

היידיש שָׁלנו

אָסור לְכַחַד מִן הַלֵּב אֶת הַיִּיִדִישׁ שָׁלנו,
לְשׁוֹן אֲהָבָה בְּפִיָּהּוֹן שֶׁל אִין סֵפֶר אֲמָהוּת,
שִׁירִים, אֲגָדוֹת עַל טוֹס הַזֶּהָב שֶׁשְׁמַעְנוּ -
שִׁירַת הַחֲמָה שֶׁשְׁקָעָה בְּלֵהָבוֹת.

אֲמוֹתֵינוּ דְּבָרוּ בְּלִשׁוֹן עֵסִיסִית, מִתְנַגֵּגֹת,
עִם הָאֲלֶף-קָמֶץ, עִם הו"ו וְעִם כָּל הַפִּסּוּקִים.
בְּיִיִדִישׁ פָּנוּ אֶל הָאֵל בְּתַחֲנּוּהַ מִתְּלַהֲבֹת
וְזָמְרוּ אֶת שִׁירֵי הַיְעָרוֹת הַיְרָקִים.

בְּזוֹ הַלִּשׁוֹן הַתְּחַנְּכֵנוּ, דְּבַרְנוּ, צְחִקְנוּ -
שֶׁפֶת עֲמֵנוּ בְּמִשְׁךְ דּוֹרוֹת אֲרָכִים עַד הַיּוֹם,
בְּזוֹ הַלִּשׁוֹן אֶת חֵלֶב אֲמוֹתֵינוּ יִנְקְנוּ
וְהַתְּפַעֲלֵנוּ מֵאוֹר כּוֹכָבִים בְּמָרוֹם.

בְּיִיִדִישׁ לְמַדְנוּ, קָרָאנוּ, כְּתַבְנוּ, שִׁחֲקְנוּ,
טְעַמְנוּ בְּהַ שִׁיר וּפְתַגָּם וּפְזִמּוֹן יְלָדִים,
בְּשִׁירִים אֶת חֲבְלֵי הָרָעַב וְהָעָצֵב הַשְׁתַּקְנוּ -
יֵאֲנַקְלָךְ, שְׂרַהֲלָךְ, קוֹלוֹתֵיהֶם הַצְּלוּלִים...

עִם הַיִּיִדִישׁ עַל שְׁפָתוֹתֵיהֶן נִעְלְמוּ אֲמוֹתֵינוּ.
עֲצָמוֹתֵיהֶן וְהַיִּיִדִישׁ - יְסוּד מְדִינַת הַיְהוּדִים.
בְּדוֹבְרָנוּ לֹא-יִיִדִישׁ - מְלַח נְזָרַע עַל פְּצָעֵינוּ.
כְּמָה חֲסָרָה לִי הַיִּיִדִישׁ - הַנִּיב הַיְהוּדִי הַמְדָּהִים.

10.11.1995

אַבִּיב

כְּשֶׁשׁוֹקֵטִים הָרוּחוֹת וְהַקָּר,
חוֹלֵף לוֹ הַחֹרֶף עִם גְּשָׁמָיו,
הָעֵנָנִים מִתְפָּזְרִים לָהֶם,
וְהָאַבִּיב מְגִיעַ עִם תְּכוּל שָׁמְיוֹ.

בִּימֵים הַבְּהִירִים שֶׁל הָאַבִּיב
מִתְחַשֵּׁק לִי לְשִׁיר שִׁירִים
לְפָרְחִים צְהָבִים, יְרֻקִים, אֲדָמִים,
לְצֹאן הַמַּעֲטָר בְּפַעֲמוֹנִים מְצַלְצָלִים.

הַשֶּׁמֶשׁ מְעִירָה אֶת הָעֵשָׂבִים וְהַפְּרָחִים,
וּמִתְעוֹרֵר לוֹ מְחֹדֵשׁ כָּל הָעוֹלָם.
בְּאַבִּיב הָאֲנָשִׁים חֲבִיבִים יוֹתֵר,
הַצְּפוּרִים הַמְּצַיְצוֹת מְבָרְכוֹת אֶת בּוֹאֵם.

אַתָּה נוֹשֵׁם עָמֵק אֶת הָאָוִיר הַצָּח
וְנִהְיֶה מִן הַחֲמָה, מֵהַשְּׂדוֹת הַיְרֻקִים,
הַחֹרֶף נִעְלָם וְרוּחַ חֲמִימָה מְנַשֶּׁבֶת,
מְחַלֵּף אֶת הַנְּעֻלִים הַכְּבֹדוֹת בְּבִגְדֵי קִיץ בְּהִירִים.

מְחִיר כְּבֹד שְׁלֵם הָעַם שְׁלָנוּ,
וְקָמָה הַמְּדִינָה בִּימֵי אַבִּיב יְפִים,
בְּנִינוּ הַקְּרִיבוּ אֶת עֲצָמָם,
כְּבָשׂוּ אֶת הַמְּדִינָה בְּקֶרֶב הַדָּמִים.

קִיץ

הִנֵּה מְגִיעַ יוֹם חֹדֶשׁ, וְהַחֲמָה זֹרְחַת,
קִרְנֶיהָ כְּמוֹ חוּטֵי זָהָב עַל הַקֶּרֶקַע מְנַחִים,
הָעֵשְׂבִים וְהַפְּרָחִים טְבוּלִים בְּטַל הַלַּיְלָה,
קִשְׁתוֹת-עָנָן קִטְנוֹת מְפֹזְרוֹת עַל הַדְּשָׁאִים.

בְּיוֹם מְלֵא אֹר כְּצָבַע הַזָּהָב
נִיחוּחַ הַצְּמָחִים נְפוּץ לוֹ בְּאֹוִיר.
פְּרָחִים וְעֵשְׂבִים, זְמִזּוּם דְּבוּרָה,
וְשׁוֹב מִתְחִיל לוֹ יוֹם קִיץ בְּהִיר.

שְׂצֻהֵרֵי יוֹם הַקִּיץ מִתְקַרְבִּים,
וְהָאֹוִיר לוֹהֵט, הַשֶּׁמֶשׁ בְּשִׂיאָה,
וְנִיחוּחוֹת הַצְּמָחִיהָ נְעֻלְמִים,
פְּרָחִים וְעֵשְׂבִים מְחַכִּים כְּבָר לְשִׁקִיעָה.

מְגִיעַ עָרֵב, מִשֵּׁב הַרוּחַ הַקְּרִירָה,
מִתְעוֹרְרִים הָעֵשְׂבִים וְהַפְּרָחִים שְׂבִגְנָה,
בְּעָרֵב הַיָּפֵה הַצְּמָחִיהָ חוֹזְרֵת לַחַיִּים,
הַשֶּׁמֶשׁ הַחֲמָה שׁוֹקַעַת, בָּאָה הַצְּנָה.

הֶרְקִיעַ מִתְלַקֵּחַ, עוֹלָה בְּאֵשׁ הַלְהָבוֹת
עַת הַחֲמָה מְעַרִיכָה בְּעֻצְלֵתִים,
צְמֵרוֹת הָאֵילָנוֹת נִצְבְּעוֹת אָדָם לוֹהֵט,
הַצְּלָלִים מִתְאַרְכִּים, כּוֹכָבִים נִזְרָעִים בְּשָׁמַיִם.

20.8.1998

סֵתוֹ

עם שחר מפציעה חמת הסתו,
היא אדמה כאש, קרנייה צהבות,
היא מלטפת בקרירות, כמו אם חורגת,
חוטי אורה הצוננים נופלים על השדות.

הסתו, הוא בא אחרי האביב והקיץ,
ויש בו עצב על שהאביב וגם הקיץ הסתימו.
סתו... עלי שלכת צהבים נושרים מהעצים,
עולה הגעגוע לימי הקיץ החמים שנעלמו.

גם אצל בני אדם הסתו הוא לא שמחה גדולה,
משום שגם החורף מממש ובא.
בסתו חשים יותר בזקנה שמתקרבת,
הדרך לא מצעת בפרחים לעת שיבה.

עם בוא עת הזקנה אתה מרגיש כל יום את מצבך,
ימיד עטופים בעלטה הסתו והגשמים,
אתה חש בגילך ביתר שאת, יותר מאשר בקיץ,
ומסים את טיולך בשביל אפר, במחשכים.

בבית הישן אחרי גשמי הסתו
החורף בא, פורש את מעטהו על עירי.
לבנים העצים ולבנה הדרך, הכל עוטה לבן.
איני מתגעגע אל הלבן, הוא מזכיר לי את צבע שערי.

בערב שנותיד שמספרן אינו קטן
אפשר עוד לאהב ידיד בא בימים
אשר מזכיר לך את הזמנים של פעם,
כשהחורף היה משחק ילדים...

13.3.1998

חֶרֶף

אַחֲרֵי הַקִּיץ הַחֹם וְהָאָרֶךְ,
מִגִּיעַ הַחֶרֶף עִם הַגֶּשֶׁם וְהַקָּר.
הַשֶּׁמֶשׁ מִתְבַּחֶקֶת לָהּ דְרוֹמָה,
וְחִסְרוֹת לָנוּ קִרְנֵי הָאוֹר.

גִּשְׁמִים, רוּחוֹת וְעִנְנִים מְטִילֵי אֵימָה...
בְּרֶקַע מְכָה וּמְפֹלֵחַ אֶת הַמְחֻשְׁכִּים,
פִּיצוּץ וְרֵעַם מְרַעִידִים אֶת הָאָוִיר,
וְנִחִילִים זֹרְמִים עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

זֶרְמֵי הַגֶּשֶׁם הַזּוֹלְגִים עַל הַשְּׂמֻשׁוֹת
הֵם כְּמוֹ דְמָעוֹת בְּיוֹם צַעַר כָּבֵד.
וְצִלֵּל הַגֶּשֶׁם הַנִּתְדָּךְ עַל הַקֶּרֶקַע
הוּא חֲדָגוֹנִי כְּמוֹ קוֹל מְסוּר עוֹבֵד.

הַחֶרֶף בָּא עִם הַגִּשְׁמִים וְהַבְּרָקִים,
נִדְמָה כְּאִלוֹ הַתִּבְּל כְּלָה גְשׁוּמָה.
אַפְרוּרִיּוֹת עֲטֹפָה אֶת הַשָּׁמַיִם,
עֵנָן כָּבֵד מְסִתִּיר אֶת הַחֲמָה.

הַיּוֹם קָצָר. מִחְשִׁיךְ הוּא בְּמַהֲרָה,
וְהַחֲמָה שׁוֹקֵעֶת בְּחֶמֶשׁ בְּקִשִּׁי.
הַצְּפוּרִים הַתְּעוֹפְפוֹ דְרוֹמָה זֶה מְכַבֵּר,
וּמְלֹאִים אוֹתָן הַחֶרֶף וְהַחֶשֶׁךְ.

כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹקֵעֵת

הַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹקֵעֵת מֵעֶבֶר לְהָרָה,
אִי-שָׁם הַרְחֵק עוֹלָה לּוֹ יוֹם חֹדֶשׁ,
פִּסְגַּת הָהָר מְאֵדִימָה כְּאֵשׁ,
הָאֶפֶק בְּלִהְבוֹת נִרְעֵשׁ

שׁוֹקֵעֵת לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ לְמִטָּה,
אֶת פְּנֵי הַלֵּיל מְקַבְּלִים הַנַּחַל, הַשְּׂדוֹת, הָהָר.
הָעֶרֶב בָּא בְּצַעְדֵי צִלְלֵיו הָאֲרָכִים,
הַיּוֹם הַמְּמֻשָּׁךְ גּוֹועַ בְּהֶדְר.

הַצְּפוּרִים מְמַהְרוֹת אֶל קִנְיָהּוֹ,
שָׁב הָרוּעָה עִם עֶדְרוֹ מִהַמְרָעָה,
גַּם הַתְּרַנְּגוּלוֹת שָׁבוֹת לִישׁוֹן בְּלוּל,
וְכָל פָּרָה גּוֹעָה בְּקוֹל שׁוֹנָה.

הַיַּעַר מִתְעַטֵּף בְּרֵעַלַת הַחֲשֵׁכָה,
הָאֵילָנוֹת עוֹמְדִים מְחַבְּקִים כָּלֶם.
צִלְלִים כְּמוֹ טוֹל בְּצַבֵּעַ אֶבֶן הַגְּרַנִּיט,
הַיַּעַר הַשְּׂרוּי בְּאֶפְלָה-נָדָם.

יְהוּמֵי הַכּוֹכָבִים בְּשִׁלְל צְבָעִים קְסוּמִים
מִתְנַצְנְצִים וּמְמַלְאִים אֶת הָרְקִיעַ,
הַלְּבָנָה הַבוֹדֵדָה, פְּנִיָּה מְכַתְּמוֹת,
לֹא תִתְנוּצֵץ, אִף אֶבֶר לֹא תִנִּיעַ.

מִשְׁפַּחְתִּי אֲשֶׁר אֵינְנָה עוֹד

אֲנִי נִזְכָּר בָּהֶם תְּכוּפוֹת וּמִתְנַפֵּחַ:
סָבִי וְסָבְתִי, שְׂתֵי אַחֵיוֹתַי וְהַהוֹרִים -
כָּלֶם אֶבְדוּ לִי בְּאַחַת. אֲבָל עֲדִין
נִדְמָה כְּאִלוֹ לְצַדִּי כָלֶם עוֹמְדִים.

אַחֲרֵי שְׁאֵהוּבֵי אָבְדוּ לִי, הִתְגַּעַשׁ,
סָעַר יָם דְּמַעוֹתַי הָרוֹתְחוֹת.
וְהוּא גּוֹעֵשׁ עַד־כֵּן לֹא אָחַת בְּיוֹם,
בְּנַחְשׁוֹלֵי עֶנְק אֲזוּ הַדְּמַעוֹת זוֹלְגוֹת.

הֵן לֹא תוֹכְלָנָה הַדְּמַעוֹת לְהַחִיּוֹת אֶת הַמֵּתִים,
שְׁאֵת זְכָרְכֶם אֲנִצֵּר לְבִטַח לְעוֹלָם,
וְלֹא תוֹכְלָנָה לְכַבּוֹת אֶת הַלְהֻבָּה,
אוֹתָהּ הִצִּיתוּ יִקְרַנּוּ בְּמוֹתָם.

כְּשֶׁהָאָבִיב, הַקִּיץ הַחֲמִים הָיָה מְגִיעַ,
הָיָה אָבִי לּוֹבֵשׁ אֶת הַיָּפִים שְׁבִבְגָדָיו,
חוֹבֵשׁ מְגַבְעַת גְּנֻדְרָנִית מְבַד בְּהִיר,
לוֹקַח בְּיָדוֹ מִקַּל בַּעַל גּוֹלֵת שְׁנָהֵב.

אֲמִי הָיְתָה לּוֹבֶשֶׁת שְׂמֵלֶת-קִיץ בְּהִירָה
עִם הַסִּכָּה שְׁנֻצְנוּצָה לְמַרְחוֹק נִרְאָה,
אֶת נַעֲלֵי הָעוֹר הַלְּבָנוֹת הָיְתָה נוֹעֵלֶת,
תּוֹלָה אֶת תִּיק-הַיָּד עִם הַשְּׂרָשְׁרֶת עַל זְרוּעָה.

הִנֵּה יוֹצְאִים שְׁנֵיהֶם אֶל הַטִּיּוֹל;
אֲמִי חוֹבֶשֶׁת כּוֹבֵעַ קֵשׁ רָחֵב שׁוֹלִים,
עוֹבְרִים בְּגֵן בְּדֶרֶךְ אֶל הַנַּחַל, מְחִיכִים,
מְשׁוֹחָחִים בְּשִׁקְט, מְחִזְיָקִים יָדַיִם.

גם סוניה אחותי לוקחת לטיול את בנה;
האל שלח לה את האשר הגדול שבחיה -
ילדון הפלא, שמוליק היפה והנבון,
את המכנס והכתנת באדם-צהב סרגה כמו
ידיה.

והאחות הצעירה, את, שיפרה'לה -
שמורים בזכרוני כל רקודיך, שירתך -
שמלת הקיץ הבהירה שלך ברוח מרפרפת,
מחבכת ומנשקת את ישראלית אהובך.

הטביעו את כלם, שרפו או שהרגו ביריות,
שום זכר לא נשאר מהם ושום סמן,
רק התמונה המשפחתית שעל הקיר,
שבה אני מביט בכאב, בוכה לי כאן...

יוקו שלנו

יש לי כלכלב קטן נחמד,
מלא בחום וידידות אין קץ,
קוראים לו יוקו, זהו שמו,
והוא שונא להתרחץ.

שניו כשילג לבנות,
עיניו דולקות כמו פנסים,
בקצה אפו יש נקדה שחרה,
ופרנותו הארכה בשני צבעים.

זנבו הוא כמו סימן שאלה עם שפיץ,
נאחרי שהוא אכל דבר-מה טעים,
הוא מתלקק בלשונו הקטנה, האדמה
ובקול רם נובח על חתולים ונדורים.

בחורף, כשחמים בבית, הוא מתכרבל,
כמו כדור צמר, מקפל תחתיו את הטלפים,
ואת עיניו הוא מגלגל ימינה, שמאלה,
ואם תקרא בשמו, מיד יקפץ על הרגלים.

כלם מאהבים בו עד מעל הראש,
בשתי עיניו שהן גדולות כמו אגוזים
ובשפמו המזדקר, בפיו היפיפה,
כרגליו העקמות ובפרצופו המקסים.

הזדגב אחרי כשעשיתי קניות במכלת,
התחנן שיתנו לו פרוסה של נקניק, מסכנון,
היה לפעמים מקבל גם מקל על הגב,
ופעם נפגע בראשו היפה כשזרקו עליו צנון.

את דמותו של יוקו המקסים
אני נושא אצלי עמק בלב.
היה זה כלב פקח ויפה,
אזכר בו תמיד בגעגוע וכאב.

19.11.1998

הַחֲתָלְתוּלָה הַלְבָנָה שְׁלָנוּ

הַגִּיעָה לְחֻצַּר שְׁלָנוּ
חֲתָלְתוּלוֹנֵת לְבָנָה,
גוֹפָה לְכֵן כְּשֶׁלֶג צַח,
אֲבָל הָאֵיבָרִים הַפְּנִימִים
הִסְתַּבְּכוּ בְּבֶטֶן שֶׁל הַמְּסַכְנָה.

עֲנֵת, רוֹפֵאת
הַכְּלָבִיּוֹת וְהַחֲתוּלוֹת
הַצִּיגָה אֶת אֲבָחֲנָתָה:
צָרִיךְ לְפַתֵּחַ אֶת הַבֶּטֶן,
מִי יוֹדֵעַ אֵיךְ זֶה יִסְתִּים (שְׁלוֹשׁ נְקֻדוֹת...)

עָרְכוּ בָּהּ מְדִידוֹת, חֲתָכוּ בְּזֵהִירוֹת:
הַלֵּב וְהַכֶּבֶד וְהַקֶּבֶד וְהָרְאוֹת -
כְּלוּם לֹא בְּמָקוֹם. קֶשֶׁה הָעֲבוּדָה:
יֵשׁ לְהַשִּׁיב עַל מְקוֹמוֹ אֶת "הָרְהוּט" בְּבֶטֶן.
וּמָה יִהְיֶה הַסּוּף? עוֹד נִצְטָרֵךְ לְרְאוֹת...

הָרוֹפֵאת הֵיטָה בְּסַפֵּק, הִסְכוּיִים הָיוּ שְׁוִים:
הַחֲתוּלָה יִכְלָה לָמוֹת אוֹ לְהִמָּשִׁיךְ לְחַיּוֹת...
לְמִזְלָה, הִיא מְצָאָה חֵן בְּעֵינֵי הָרוֹפֵאת,
עֲנֵת עֲבָדָה קֶשֶׁה, פְּתָרָה אֶת הַתְּסַבְּכָת;
הַחֲתוּלָה נִצְלָה, אֵף שֶׁבִטְנָה מְלֵאָה בְּצִלְקוֹת.

הִבְאֵנוּ לְבֵיתָנוּ אֶת הַחֲתוּלוֹנֵת הַלְבָנָה,
הֵיטָה אֲצִלָּנוּ חֲגִיגָה מְמֶשׂ גְּדוּלָה
כְּשֶׁהִתְאוּשְׁשָׁה הַחֲתוּלָה הַיְפִיפְיָה;
סִדְרוּ לָהּ מְחֻדָּשׁ אֶת הָרְאוֹת, הַלֵּב וְהַקֶּבֶד -
הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, חַיִּים חֲדָשִׁים בְּמִתְנָה קְבֵלָה.

היא משחקת עם כדורים קטנים מניר כסף,
אוכלת ועושה צרכים ממש כמו מבגרת,
יעדו קצת מקדם, אבל כבר אוטוטו
תרוץ לה בחצר, תרדף אחרי הצפורים.
וכל הזמן היא מתרחצת, כמו איזו גברת.

כלנו אוהבים את עינייה הירקות ואת טלפיה
ואת בטנה הלבנה של החתולה שהבאנו;
היא נראית כמו דגמנית עם רגליה הארוכות,
גופה הלבנבן והגמיש והמתנים הצרות,
חתלתולה פיפיה נחתה אצלנו.

גֵּס הַזְכוּרִין

הִנֵּף אֶל-עַל אֶת גֵּס הַזְכוּרִין
לְכַבוֹד כָּל אֱלֹהֵי שְׁנִסְפוּ בְּתַפְתֵּי הַשּׁוֹאָה,
לְכַבוֹד אֲבוֹת וְאִמֵּהוֹת וְיִלְדִים קְטַנִּים,
כָּל אֱלֹהֵי שֶׁהָלְכוּ אֶז בְּדַרְכֵם הָאֲחֵרוֹנָה.

שָׂרְפוּ אוֹתָם לֹא כָּל הַבְּחִנָּה,
אֲתֵה נִשְׂאֲרֵת כְּמוֹ בְּמַעֲשֵׂה פְּלֵאִים
כְּדֵי לְשִׂאת אֶת גֵּס הַזְכוּרִין
לְזֵכֶר כָּל הַיְלָדִים שֶׁנִּשְׂרְפוּ חַיִּים.

הִנֵּף אֶל-עַל אֶת גֵּס הַזְכוּרִין וְאֵל תִּשְׁכַּח,
וְשִׁיר בְּקוֹל גָּדוֹל אֶת זִמְרֵי אֲבֹתֶיךָ.
הוֹדָה לְמִזְלֶיךָ עַל שְׁנִשְׂאֲרֵת בְּחַיִּים,
לְבַד, הָאֲחֵרוֹן מִבְּנֵי מִשְׁפַּחְתְּךָ.

נִרְכִּין רְאִשֵׁינוּ וְנוֹרִיד אֶת הַדְּגָלִים
לְכַבוֹד כָּל אֱלֹהֵי שְׂאִינָם בִּינֵינוּ עוֹד,
אֶת הַדְּגָלִים הַמְּסֻפָּרִים עַל מַאֲבָק וּשְׁכוֹל;
הַלְּוֵאֵי שְׁלֵא יִקְרָה לְדַגְלָנִים כְּזֹאת.

עוֹד לֹא יִבְשׁוּ כָּל הַדְּמָעוֹת שֶׁנִּשְׁפְּכוּ.
אֶז אֵל תִּשְׁכַּח אֶת מָה שְׂאֵז קָרָה,
לְבַל יִגְוַע לְעַד אַחֲרוֹן הַנִּיּוֹצוֹת,
שִׂישְׂאָר, וְלוֹ אָדָם אֶחָד שִׂאת הַשִּׁיר הַזֶּה יִקְרָא.

19.9.1997

לְרַגֵּל הַיּוֹבֵל - חֲמִשִּׁים שָׁנָה לְמַדִּינַת יִשְׂרָאֵל

יותר מאַלְפִּים שָׁנִים שֶׁל חַיִּים בְּגִלוֹת,
הַמְסַפֵּר חֲמִשִּׁים הוּא זְעוּם אֶל מוֹל אֱלֹהִים,
יַחֲסִית לְאֱלֹפֵי שָׁנוֹת תּוֹלְדוֹת יִשְׂרָאֵל
חֲמִשִּׁים הֵן לֹא כְּלוּם - וּבְכָל זֹאת הֵן פְּלֵא.

אַחֲרֵי גַעְגּוּעִים שֶׁל אֱלֹפִים שָׁנָה
בָּאָה שָׁנַת אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה הַסּוֹעֶרֶת.
לֹא עַל מַגֵּשׁ הִבִּיאוּ לָנוּ אֶת הַמְּכוּרָה,
נִהְלָנוּ מִלְחָמָה. הַדָּם נָגַר מִחֵד הַחֶרֶב.

וּכְאֲשֶׁר הָאֲדָמָה הַקְּדוּשָׁה שְׁחָרְרָה,
גָּאוּ הַכְּסוּפִים בְּלִבְבוֹת הַיְהוּדִים,
הֵם נִהְרוּ בְּרִבְבוֹת וְעָלוּ אֶל הָאָרֶץ
וּבְשִׁמְמַת הַחֹלוֹת פָּה הִקִּימוּ עָרִים.

בֵּל נִשְׁכַּח אֶת הָעֵבֶר, עַת אָבִיב הַתְּעוֹרָר,
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִגִּיעוּ מִהַמְּחַנּוֹת, הַגִּטָּאוֹת,
הָעֲנִיקוֹ תְרוּמָה עֲצוּמָה לְמַדִּינָה.
הֵם נִשְׁלַחוּ אֶל הַחֲזִית הַיִּשָּׁר מִהַסְּפִינּוֹת.

הוֹרִינוּ וְסָבִינוּ, כָּלֵם עֲבָדוֹ קֶשֶׁה מְאֹד.
לֹא עֲנִינוּ אוֹתָם הָעֶשֶׂר וְהַמְּזַמְנִים;
הֵם נִרְתְּמוּ לְמַחְרָשׁוֹת וּבְמִסִּירוֹת הַנֶּפֶשׁ
בָּנוּ עוֹלָם בְּטוֹחַ עֶבּוֹר הַיְהוּדִים.

הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, הַקְּדוּשִׁים, אֲשֶׁר הִגִּיעוּ
הַפְּרִיחוּ אֶת הָאֲדָמָה הַיְבֵשָׁה, אֶת הַשְּׂמָמָה,
בְּנוּ בָדָם וַיִּזְעוּ, וּבִיָּדָם רוּבֵה וּמַחְרָשָׁה,
שָׁלְמוּ בְּבְרִיאוֹתָם, מָסְרוּ עֲצָמָם לְמַעַן הַתְּקוּמָה.
כְּבוֹד גְּדוֹל מִגִּיעַ לְכָל אֵלֶּה שְׂאִינָם עוֹד:
כֵּן-גּוֹרִיוֹן וְגוֹלְדָה, רַבִּין וְסַפִּיר, אֲשָׁכּוּל,
לְסָקוּב, דִּין... הִיִּיתִי אֶת כָּל־מִזְכִּיר כָּאן,
אֲבָל חָסֵר עַל הַנֶּיֶר מְקוּם לְכֹל.

יֻבַּל שְׁנַיִם, הַתְּאָרִיךְ הַזֶּה הוּא חַג.
עוֹד לֹא נִדְמּוּ קוֹלוֹת שִׁירֵי שְׂמָחָה וְרֵן,
אָנוּ חֵלֶק קָטָן מִכָּל הָעוֹלָם הַגְּדוֹל,
אֵךְ הִגְעֵנוּ כְּחוֹק בְּעִזְרַת רוּחֵנוּ וְכוּחַ הַרְצוֹן.

כִּי הַמְּרִתְךָ נִשְׂאָר שֵׁם בְּתוֹר סֵמֶל,
יָד לְאָבִי, אִמִּי, לְאֲחִים וְלְאֲחֻיּוֹת,
בְּזָכְרוֹנֵי נוֹתָרוּ קִירוֹת הַלְּבָבִים, קוֹרֵי הָעֵכֶבֶשׁ, הַחֲשָׁךְ;
בְּחִלּוּמוֹת אֲנִי רוֹאֶה: מֵתוֹךְ מְרִתְךָ בֵּיתִי עוֹלוֹת הַלְּהָבוֹת.

לְמַאִיָּה נִכְדָּתִי

גוֹן שְׁעָרְךָ כְּצַבֵּעַ הַנְּחֻשֶׁת,
עֵינֶיךָ, כְּמוֹ דָבָדְבָנִים שְׁחָרִים, בּוֹרְקוֹת,
קוֹלְךָ כְּמוֹ פְּעֻמוֹנִים מְצֻטְלָצְלִים,
וְשִׁתִּי רִגְלֶיךָ הַיְּפוֹת לֹא מִפְּסִיקוֹת לְרִקְדָּ.

הַלֵּכָה לָּהּ מַאִיָּה אֶל הַיַּעַר הַגָּדוֹל,
קוֹשְׁרָה בְּשַׁעֲרָה אֶת סֶרֶט הַשָּׁנִי,
דוֹמָה לַכְּלָנִית בֵּין עֲשָׂבִים גְּבוּהִים,
חֲבָקוֹ אוֹתָהּ שִׁיחִים וְאֵילָנוֹת מְכַל הַכוֹוֹנִים.

אֶת כְּבֹר יוֹדַעַת לְשַׁחֵק לְבַד בְּחֻדְרָ,
מְלַגּוֹ אַרְמוֹנוֹת שְׁלֵמִים לְבָנוֹת,
לְמַחֵא כְּפִים בְּדִיוֹק לְפִי הַקָּצֵב,
וּלְהִרְדִים עִם נִגּוֹן אֶת הַבְּבוֹת.

הַסְּבָתָא שָׁרָה אֶהְבָּה אוֹתָךְ מְאֹד,
הַתִּזְכְּרִי אֶת חֵם נְשִׁיקוֹתֶיהָ?
גוֹן שְׁעָרְךָ כְּצַבֵּעַ הַנְּחֻשֶׁת
הִיָּה גַם לְאִמָּה שֶׁל סְבָתָא בְּחַיֶּיהָ.

סֶבֶךְ חוֹשֵׁב עָלֶיךָ כָּל הַזְּמַן,
רוֹצֵה לְרַאוֹת אוֹתָךְ גְּדוֹלָה מִמֶּשׁ,
עִם הַצְּמוֹת הָאֲרֻכּוֹת כְּצַבֵּעַ הַנְּחֻשֶׁת
וְעִם קוֹלְךָ הַמְּצֻטְלָצְלִל וְהַמְּתוֹק מְדַבֵּשׁ.

סְבָתָא שָׁרָה לְאִמָּה הִיָּתָה קְשׁוּרָה מְאֹד.
בְּהַבִּיטָה בָּךְ, תְּמִיד הִיא אֶחְלָה:
'שִׁתְּאֲרִיכִי יָמִים, אֶת כָּל-כָּךְ דוֹמָה לְאִמָּא,
הַלְּנֹאִי שְׁגוֹרְלֶיךָ יִיטֵב מִגּוֹרְלָה'.

אָבִיךָ, אִמְךָ וְהָאֲחִים הַחֲמוּדִים,
הַדּוֹדָה מִיָּרָה וְיִשְׂרָאֵל, עִם הַסְּכָא הַזָּקֵן בְּיַחַד -
כְּלָם, כְּלָם שׁוֹלְחִים לָךְ נְשִׁיקוֹת וּמְאַחֲלִים
שִׁתְּגַדְלִי יָפָה וְשִׁתְּרַבִּי שְׂמָחָה וְנִחַת.

1.1.1993 מסבא ירחמיאל

גל נכדנו הגיע למצוות

גל נכדנו בן י"ג, הגיע למצוות
כבר לא ילד, נער העומד בזכות עצמו
בעיני כאלו נולדת רק אתמול, עוד זוכר אותך כתינוק בעריסה.
לומד את פסוקי הפרשה שלך עם הרב לקראת העליה לתורה.

זוג עיניך שחרות כשזיפים,
שפתך אדמות, לחיך ורדים.
הטבע חנן אותך בכשרונות רבים
תמיד עסוק בשעורים ומשחקים עם חברים.

במבחן האחרון קבלת מאה
התלמיד המצטנן בכטה.
כמתנת בר מצוה קניתי לך אופנים
תמיד כשאתה יוצא לרכב עליהם - רק על המדרכה ולא בכביש

סבא מצא משהו להעסיק אותך בו,
שעות אנו לומדים יחד - אתה מלמד אותי עברית -
ואני אותך יידיש
משפט אני ומשפט אתה, כל אחד בתורו.

סבתא בעודה בחיים נהגה להגיד:
'הלואי ואזכה לראות את בר המצוה של גל'
אך היא לא זכתה, צר לי על כך
אך אני זכיתי והיא אתנו - בליבי.

מסבא ירחמיאל

עֶשֶׂר שָׁנִים לְפִטְרָתָהּ שֶׁל שָׂרָה

עֶשֶׂר שָׁנִים חָלְפוּ, אָבֵל הָעֶצֶב לֹא נִמוּג,
וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא זֹכְרִים הַכֵּל כְּבָר בְּגִילִי,
אֲנִי גֹאֵה בְּכֶךְ שְׁעוּד יָכַל לְזָכֵר אוֹתָךְ -
אֶת חֲסֵרָה לְנִכְדִים, לְיֻלְדִים וְלִי.

עֶשֶׂר שָׁנִים חָלְפוּ מִיּוֹלֵי שְׁנַת תְּשׁוּעִים וּשְׁתֵּימָה,
בְּכֹל שָׁנָה אֲנִי יוֹרֵד שֶׁלֵּב נֹסֵף בְּסֵלֶם הַחַיִּים,
אֲנִי קָרֵב אֵלֶיךָ בְּצַעֲדִים זְרִיזִים, עוֹד מְעֻט מְגִיעַ,
וּמְשַׁמֵּר אֶת חֲכָמְתְּךָ וְאֶת דְּבָרֶיךָ הַרְכִּים.

רִיזוּל וְטוֹבָה אֵינָם חֲשִׁים בְּטוֹב,
פָּקְדוֹ אֶת קִבְרָ אַחוּתָהּ, וּבְעֵינֶיהֶם דְּמָעוֹת,
לֹא נִשְׁכַּחוּ מְזֻכְרוֹנָם הָאֲבִיבִים שֶׁלֵּנוּ מִשְׁכָּכָר;
כֹּל זֶה חָלֵף, וּמִשְׁתַּדְּלִים שְׁלֹא לְחַשֵּׁב עַל הַצָּרוֹת.

חַיֵּי הַשְּׁתַּנּוּ מֵאָז: יִשְׂרָאֵל וּמִיָּרָה יִלְדִינוּ
לֹא הִפְקִירוּ אֶת אֲבִיהֶם, יֵשׁ לִי חֶדֶר, אֲכַל וּמִטָּה,
אֲנִי בֵּן מִשְׁפָּחָה שְׁוֵה זְכוּיֹת בְּכֹל דְּבָר בְּבֵית,
מְרַגֵּשׁ בְּטוֹב, כְּאֵלוֹ כְּבָר שָׁנִים חַיִּיתִי פֹה אִתָּם.

אַחוּתוֹ שֶׁל טוֹבָה: דְּמָעוֹת עוֹלוֹת עַל אֲבָדְנֶךָ, עַל שְׁמוּאֵל,
מִטוֹת לְפֹל כְּמוֹ אֲבָנִים בְּמַעֲלָה הָהָר.
אֵין בְּעוֹלָם מֵאֲזֵנִים כְּדֵי לְאָמֵד אֶת כְּאֲבָךְ
עַל שְׁמוּאֵל טוֹב-הַלֵּב, הָאֲבָא וְהַסָּבָא, רֹאשׁוֹן לְכֹל דְּבָר.
עֶשׂוֹר הֵנוּ תְּקוּפָה לֹא מְבֻטָּלֶת בְּחַיֵּינוּ,
כְּבָר נֶעְלַם הַצֵּל שֶׁל אֲנָשִׁים אֲקָרְאֵיִם.
יִצְאֵתִי לְחֻפְשֵׁי מִיַּדִּי הַשְּׁקָנִים הַבְּלֵתִי הַגּוֹנִים,
אֵף שֶׁשְׁמָרוּ עַל בְּרִיאוֹתֵי בְּמִשְׁךְ הַיָּמִים הָעֲגוּמִים...

אָבִי, אֲמִי וּשְׁתֵּי הָאָחֳיוֹת - הֵם נְצוּרִים בְּעֵמֶק לְבָבִי,
אֶת יוֹם מוֹתָם הַמְדִיק אִישׁ לֹא יָדַע לוֹמַר בְּבִטְחוֹן,
אֲנִי נִזְכָּר בְּכֶם הֵן בְּחֵלוֹם, הֵן בְּהַקִּיץ
וּכְשֶׁאֲנִי מְדַלֵּק לְשָׂרָה הַבְּלֵתִי נִשְׁכַּחַת אֶת נֵר הַזְּכוּרוֹן.

שרה רומבוק, נולדה: 28.5.1914, נפטרה: 3.07.92.
יום הולדת נוסף אותו נהגה לחגוג היה יום שחרור
מחנה הריכוז שטוטהוף, אביב 1945.

הַלְנָה צְלוּבִיץ'

אָנִי כוֹתֵב לְךָ שִׁיר מִתְנַה שְׁהַרְוֹחַת אוֹתוֹ בְּצֶדֶק,
מִצִּיק לִי מִצְפוֹנִי, מִכְתִּיב הוּא לְיָדִי, מִנִּיעַ
אֶת הַחֹב לְסֹגֵר (הִיָּה עָלַי לַעֲשׂוֹת זֹאת קֹדֶם: "אָנִי רַק בֶּן-אָדָם")
יֵשׁ לְךָ תֹאֵר דּוּקטוֹר, לְמַעֲמַד כְּזֶה לֹא כָּל אֶחָד מִגִּיעַ.

בְּכָל מְקָרָה שֶׁל בְּעֵינָה בְּמַצְבֵי הַבְּרִיאוֹתֵי
הַגֶּךְ עַל הַמִּשְׁמֵר עִם רִגְשׁוֹת אִמְהִיִּים וְהַרְצוֹן הַטוֹב,
הִיָּה לְךָ חֵלֶק לֹא קָטָן בְּכַךְ שֶׁכָּבֵר הַבְּרִאֲתֵי,
בְּעִזָּרְתָּךְ וּבְעִזָּרַת הַדּוּקטוֹר קוֹשְׁנִיר יַעֲקֹב.

כְּשֶׁמְרַגִּישִׁים חוֹלִים, בָּאִים אֵלֶיךָ, הֵלֵן,
אֶל הַיָּדַע הַרְפוּאִי וְהַגִּישָׁה הָאִמְהִיתִי שְׁלֶךְ;
וְאַחֲרֵי שְׁיוּצָאִים מִחֲדָרְךָ, מִבְּרִיאִים עַד מְהָרָה
וּמִפְּסִיקִים לְהַתְעַטֵּשׁ, כָּאֵב הָרֹאשׁ נִשְׁכַּח...

כְּשֶׁאָנִי מִגִּיעַ לְבַקּוֹר אֶצְלֶךָ, אָנִי חוֹלָה,
וְחִסְרוֹת לִי הַמְלִים כְּדִי לֹמַר לְךָ, מָה אָנִי צָרִיךְ.
אֶת מְדַבְּרַת יִיִדִישׁ וְעִבְרִית, וְכַמוֹכֵן רוֹסִית,
אֶת נְעִזָּרַת בְּשִׁפָּה הַזֹּאת, צוֹחֶקֶת בְּמִלּוֹא פִּיךָ.

אָנִי מְכַרְח בְּשִׁיר הַזֶּה לְסַפֵּר בְּקִצְרָה מַעֲשִׂיָה מֵאֵת י.ל. פֶּרְץ:
הָרַב בְּשִׁטְעֵטֶל, בְּמְקוֹם לְלֶכֶת בְּיוֹם כְּפוֹר לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְתַפְלַת כָּל
נְדָרֵי, הִגִּיעַ לְבֵיתָה שֶׁל אִשָּׁה זְקֵנָה וְחוֹלָה, הִסִּיק אֶת הַתְּנוּרָה וְהַתְּפַלֵּל
בְּשִׁקְטוֹ, כְּדִי לֹא לְהַפְרִיעַ לְחוֹלָה...
כְּשֶׁהָרַב נִפְטָר, עָשׂוּ לוֹ מִשְׁפֵּט עַל כֵּךְ שֶׁלֹּא נִכַּח בְּכָל נְדָרֵי. אַחֲרֵי
שֶׁהִקְשִׁיבוּ לְכָל הַצְּדָדִים, הִגִּיעוּ לְהַחֲלִטָה: הָרַב עָשָׂה מְצוּנָה גְדוֹלָה, מִגִּיעַ
לוֹ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר גֵּן-עֵדֵן...

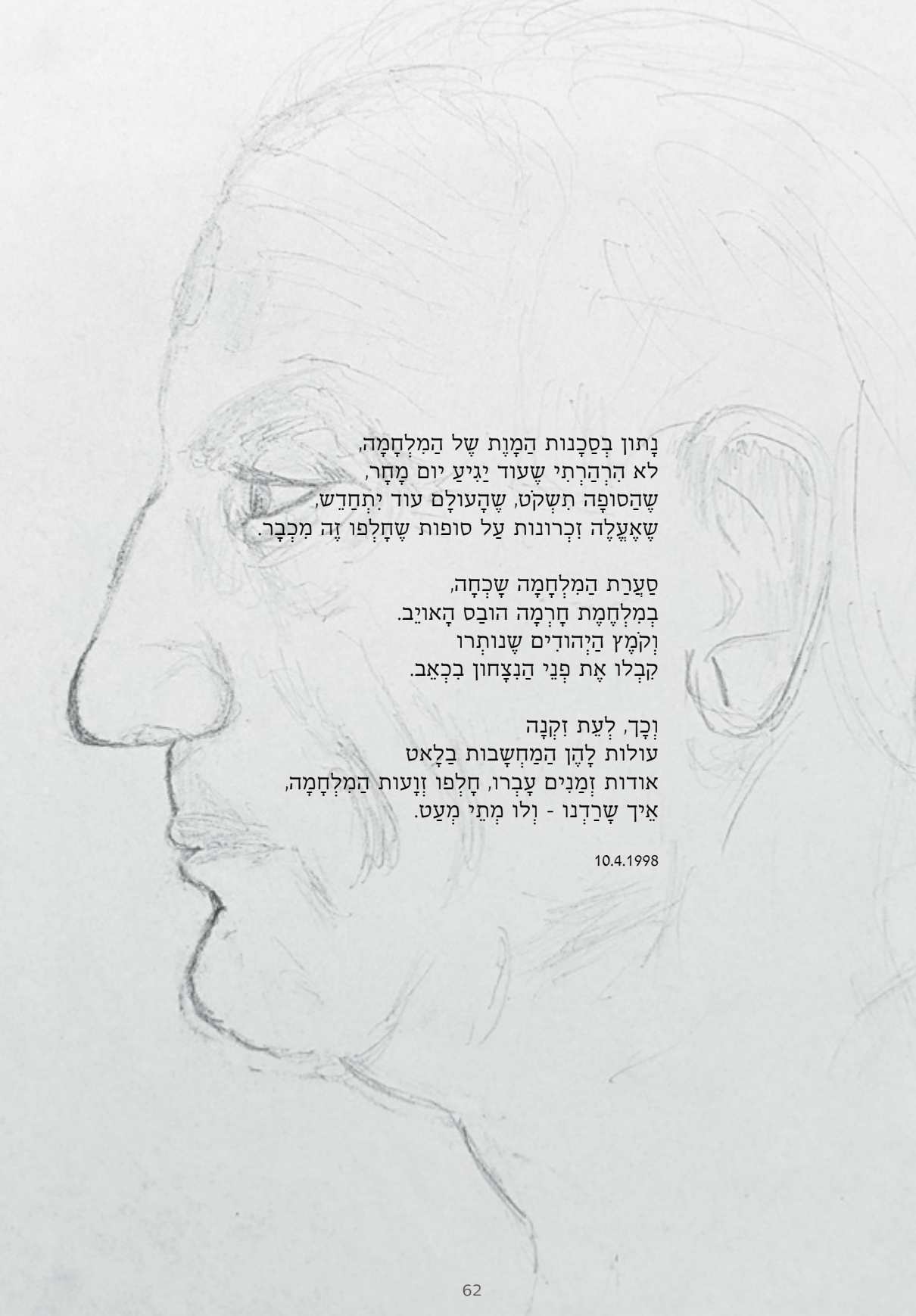
אֶת הַמַּעֲשֵׂה בְּרַב לֹא סִפַּרְתִּי לְךָ סֵתֵם כָּךְ,
יֵשׁנּוּ בְּמַעֲשֵׂיָה הַזֹּאת מִיֵּן רִמְזוֹ אוֹדוֹתֶיךָ,
כִּי יוֹם הָעֶבּוּדָה שְׁלֶךְ אַרְךְ יוֹתֵר מְזָה שֶׁל הָאַחֲרִים.
אֶת מְאֵהֶבֶת בְּעֶבּוּדְתְךָ, אֵין כָּךְ רָצוֹן לְהַתְעַשֵּׂר מִמַּעֲשֶׁיךָ.

הזְקָנָה

תְּמוֹנוֹת עוֹלוֹת לִפְנֵי עֵינֵי רוּחִי
שֶׁל כָּל מָה שְׁחֹוִיתִי בְּנְעוּרֵי,
כְּמוֹ קִשְׁתֹּ שֶׁנְּמוּגָה בְּעֵנָן
בְּזָכְרוֹנֵי חֲקוֹק נְתִיב חַיִּי.
לְמִי תִתֶּן אֶת הַתּוֹדָה עַל שְׁעוּדְךָ
יִכַל לְחַשֵּׁב וְלֹא לְשַׁכַּח כְּלוּם?

מִיִּלְדוּתִי אֶל עֵת זְקָנָה מְפֻלָּגָת
קוֹ הַשָּׁנִי נִמְתַּח עַד לְנִקְדַּת סִיוֵם.
לְעֵת זְקָנָה, שְׁמִיחַת הַנְּעוּרִים נְמוּגָה,
וְהַחַיִּים חֹד-גּוֹנִיִּים, זוֹרְמִים לָהֶם לְאֵט,
מִיּוֹם לְיוֹם דְּבָר לֹא מִשְׁתַּנָּה,
עוֹלוֹת הַמַּחֲשָׁבוֹת עַל מָה שְׁכָבֵר אֶבֶד.

מְרִבִּית חַיִּי כְבֵר מְאַחֲרֵי,
לֹא בַּפְרָחִים הָיוּ מְרֻצְפוֹת דְּרָכֵי.
עֲזַבְתִּי אֶת בֵּיתִי, סִכְנַתִּי אֶת חַיִּי,
קוֹיִתִי שְׁאֲשׁוּב הַבִּיָּתָה חִי.
הַנְּמָרִים אֶת הַטְּפָרִים הַשְּׁחִיזוּ,
פָּלְשׁוּ אֶל תוֹךְ פּוֹלִין בְּתוֹר מִשְׁחָק מְקַדִּים.
רֵיחוֹת הַמְּלַחְמָה מְלֹאוּ אֶת הָאָוִיר,
וְהִיא פְרֻצָה אֶלֵינוּ בְּקוֹל מִפֶּץ אֱלִים.
הַסְּעָרָה הַכְּתָה בְּקוֹל רַעַם מִתְנַפֵּץ,
אֶת שַׁחַר כְּנֶפֶיָהּ פְרָשָׁה מְלַחֶמֶת הַדְּמִים.
וּשְׁמֵי הַקִּיץ הַכְּחָלִים שֶׁל יוֹם בְּהִיר
הַשְּׁחִירוּ בְּאַחַת וְנִזְרְעוּ בְּעֵנְנִים.

נתון בסכנות המות של המלחמה,
לא הרהרתי שעוד יגיע יום מחר,
שהסופה תשקט, שהעולם עוד יתחדש,
שאעלה זכרונות על סופות שקלפו זה מכבר.

סערת המלחמה שכחה,
במלחמת חרמה הובס האויב.
וקמץ היהודים שנותרו
קבלו את פני הנצחון בכאב.

וכך, לעת זקנה
עולות להן המחשבות בלאט
אודות זמנים עברו, קלפו זנעות המלחמה,
איך שרדנו - ולו מתי מעט.

10.4.1998

יונים צחרות

השיר על היונים הלכנות
נכתב על אהבה ועל שלום.
השיר הזה נגזר מתוך הלב,
את הבדידות מגרש הוא עד תם.

היונים הצחרות הומיות,
רכות כשילג נוצותיהן,
הן מתנשקות במקרים האדמיים,
השיר הזה הוא עליהן,
הוא משחרר אותי מכבלי העצב...

שתי יונים צחרות בחלוני,
הן מתנשקות והומיות,
כמו שני שושנים לבנים.
עיני שכורות מלאותן
משתזרות הן זו בזו ומתנשקות.

אני נזכר באהבתי הראשונה,
נעורי חלפו, לא תהיה עוד אהבה כזאת.

את זה השיר האהוב עלי כל-כך
אהבתי היתה שרה זה מכבר.
הוא היה מצטלצל בחדרה
כמו המנון אהבה נהדר.

21.6.1996

שירים

שער שני: במצולות הזיכרון

PLAN MIASTA WILNA

Wydawnictwo
księgarń
Stowarzyszenia
Nauczycielstwa
Polskiego
Podzielnika 54/1990

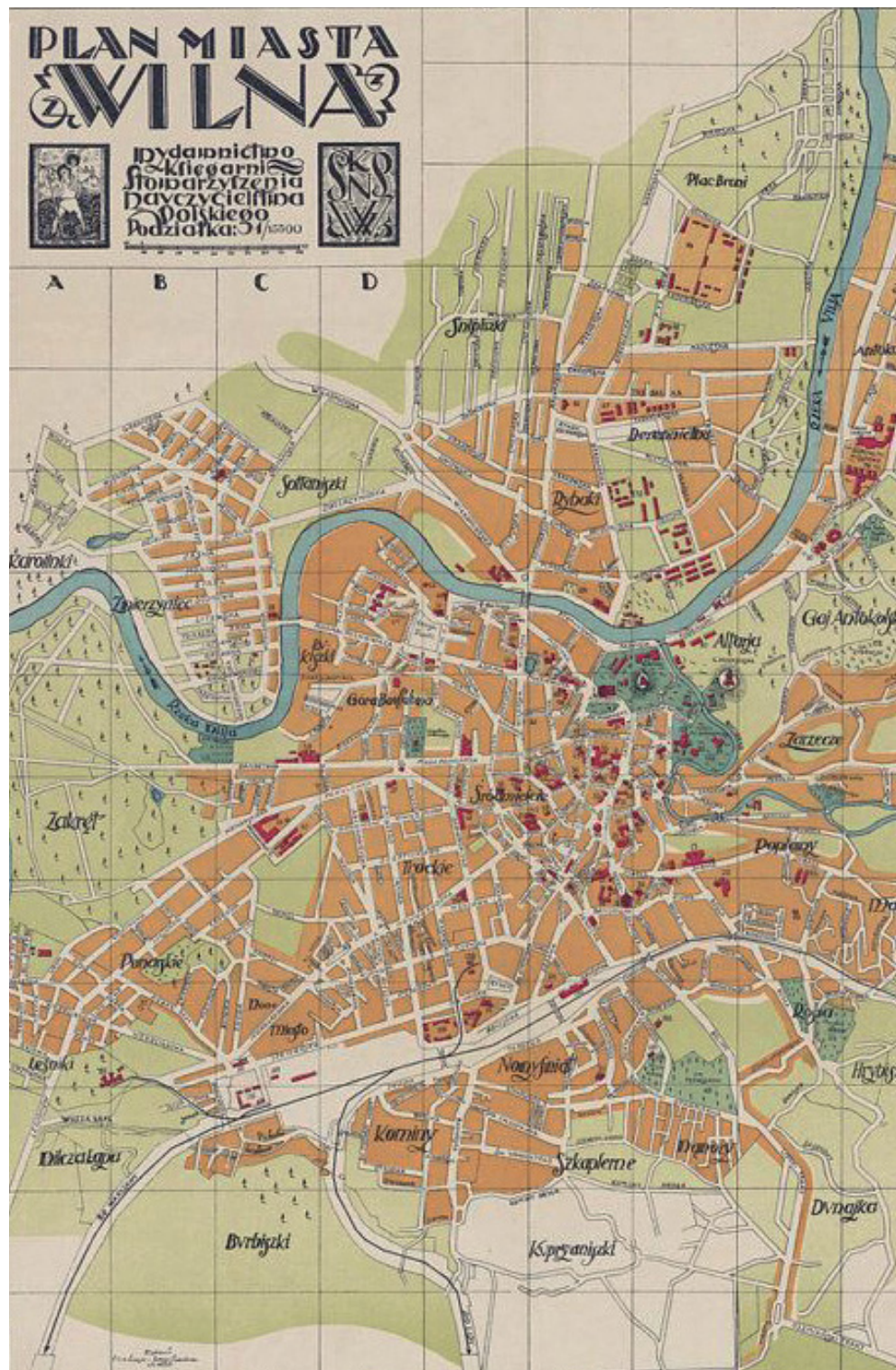

A

B

C

D

כוכבים וכליון

כוכב כבה...
דעך כלא הִיה וְנָעַלְמ.
הזהר המבליח כְּכָר אֵינְנו
כְּמוּ לֹא נִרְאָה הוּא מֵעוֹלָם.

אֲנָשִׁים שְׂנִסְפוּ מִיַּדִּי מְרַצְחִים,
אֲחֵרֵי מוֹתָם, כּוֹכְבֵיהֶם דּוֹעֵכִים.
כּוֹכְבִים דּוֹעֵכִים נוֹגִים בְּאָדָם,
כּוֹכְבִים נוֹגִים בְּאָדוּם נְשָׂרְפִים.

לְמָה הַשְׁמִידוּ אֶת אֲבָא וְאִמָּא?
הוֹרֵי הַרְוִיחוּ אֶת לְחֵמָם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה יוֹם-יוֹם,
הֵם הָיוּ אֲנָשִׁים יִשְׂרָיִם וְלֹאִישׁ לֹא הִרְעוּ -
בְּעִנּוּיִם נְשָׁחְטוּ... עַל מָה הִגִּיעַ לָהֶם מָוֶת כֹּה אִים?

כּוֹכְבֵיהֶם הִבְהִיבוּ בְּאוֹר אֲרָגְמָן,
הִתְעַטְפוּ בְּרַעְלָה אֲדָמָה מְדַמְמָת.
אֶל הָאֵל הֵם נִשְׂאוּ תְּפִלָּתָם וְאֶל הַכּוֹכְבִים -
תְּפִלָּתָם הָאֲחֵרוֹנָה, עֵינֵיהֶם שְׂטוּפוֹת דָּמַע.

שָׁמַיִם אֲדָמִים, כּוֹכְבִים אֲפוֹפֵי אֲפִלָּה,
בְּלִילָה מְאִיצִים בָּהֶם לְרוּץ בְּדִהְרָה, כְּמוֹ רְדוּפֵי חַיּוֹת טָרֶף,
וְרִגְלֵיהֶם מְדַמְמוֹת עַל אֲבָנִים חֲדוֹת,
בְּרֹאשֵׁיהֶם מְכוֹת אֱלוֹת הַגּוֹמֵי לֹא הִרְף.

וּבְעוֹדָם מִתְחַנְנָנִים לְחַיֵּי הַיְלָדִים,
לְיָדַיִם שֶׁהִמּוֹת נִשְׁגָּב מִבִּינָתָם,
נִהְדָּפוּ כָּלֵם אֶל מוֹל כְּתִלֵי הָאָבֹן,
וְהָאֲבָנִים הִפְכוּ אֲדָמוֹת מְכַתְמֵי דָם.

המרתף

המרתף של ביתנו היה כמו סוד מאבק,
אל המרתף העמק זר מעולם לא ירד,
לא ראה את הדלת וגם לא את המדרגות,
איש מדרי החצר לא נכנס אליו, אף לא אחד.

הדלת שלו הסתרה בכד צמר כהה -
הסנאה מפני עינים עוינות,
לפני הבד עמד שלחן וגם כסא;
רק זבוב שתעה גלה את זה הסוד.

בקיץ, כאשר החם עלה מאד,
שם על המדרגות היו שמים את כל הבשולים,
בפנים שבר אור קריר, היה חשוד;
המדרגות, כמו מקרה, התמלאו בסירים.

בבוא הסכנה סוכך עלינו המרתף,
שמש מחבוא לכל המשפחה שלנו,
החשך והעמק שמרו עלינו מן הסכנה,
העלטה והדממה היו עוטפות אותנו.

דרך הצהר הקטן של המרתף,
שבצדו של הבנין ולא נראה כמעט,
היו זורקים למטה בשעות ערבים
את הפחם, גזרי העץ ותפוחי האדמה.

וכשֶׁאָחִי הַחֲלִיט לְצֵאת לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל,
עֶזְרָ לּוֹ הַמֶּרְתֵּף לְהַגְשִׁים אֶת מִשְׁאַלְתּוֹ;
אָחִי מְכַר אֶת כָּל הַגְּרוּטָאוֹת, כִּסֶּה אֶת הַהוֹצָאוֹת,
עֶזְב אוֹתָנוּ וַיֵּצֵא לְיִשְׂרָאֵל, לְאֶרֶץ אֲהַבְתּוֹ.

וְאַחֲרוֹן הַחֲסָדִים שֶׁהַמֶּרְתֵּף עָשָׂה לָנוּ, הִיָּה
כְּשֶׁאָחִרִי אָבִי רָדְפוּ הַגְּרָמָנִים, הַלִּיטָאִים.
אָמִי הוֹרִידָה אֶת הָאָבָא לַמֶּרְתֵּף:
"הוּא לֹא בְּבֵית, בְּעֵלִי", הוֹדִיעָה לַפּוֹרְעִים.

כְּמָה יָמִים נִשְׁאַר הָאָבָא בַּמֶּרְתֵּף,
אִישׁ לֹא יָדַע; הַמִּשְׁפָּחָה גִרְשָׁה לַפּוֹנָאֵר.
בָּאוֹתוֹ לִיָּלָה הַתְּרוֹקְנוּ כָּל הַבָּתִּים,
וְרַק אָבִי לְבַד שָׁם בַּמֶּרְתֵּף נוֹתֵר.

חֲזַרְתִּי מִן הַמִּלְחָמָה אֶל עִיר מוֹלְדָתִי,
חִפְשָׁתִי אֶת קְרוֹבֵי נְאֻת יְלָדִי, אֲשֶׁתִּי הִצְעִירָה;
הִלְכָתִי קִדְמ־כָּל לְבַיִת בּוֹ נוֹלְדָתִי -
בְּמִקּוֹם בֵּיתִי רְאִיתִי שָׁם חֲרָבָה, הָרוּחַ סִעְרָה...

רַק הַמֶּרְתֵּף נִשְׁאַר שָׁם בְּתוֹר סְמֵל,
יָד לְאָבִי, אָמִי, לְאָחִים וְלְאָחִיוֹת,
בְּזָרוּנֵי נוֹתְרוּ קִירוֹת הַלְּבָנִים, קוֹרֵי הָעֵכָבִישׁ, הַחֲשָׁךְ;
בְּחִלּוּמוֹת אֲנִי רוֹאֶה: מֵתוֹךְ מֶרְתֵּף בֵּיתִי עוֹלוֹת הַלְּהָבוֹת.

אֲחִיּוֹתִי

בְּמָה זְכִיתִי לַחַיִּים לְהִבְחָר, לְהִנְצֵל,
לֹא לְהִבִּיט בְּפָנַי הַמְרַצְחִים וְלֹא לְטָבֵל בְּאֵשׁ?
גּוֹרְלִי שְׁמַר עָלַי, הַגְעֵתִי לְגִבּוֹרוֹת,
שְׂרַדְתִּי כְּדֵי בַהֲלֵם לְגִלוֹת אֶת מָה שֶׁהִתְרַחַשׁ.

שְׁתֵּי אֲחִיוֹתַי הָאֲהוּבוֹת, בְּשֵׁר מִבְּשָׂרִי,
כָּלוּ לְהַמְלִיט, אֲךָ מֵאַנּוּ לְנִטְשׁ אֶת הַהוֹרִים,
מִר גּוֹרְלָן שֶׁלַח אֶת שְׁתֵּיהֶן אֶל הַלְּהָבוֹת -
הָאֲחַת - בְּקִשִּׁי בַת שְׁלוֹשִׁים וְשָׁלוֹשׁ, וְהַשְּׁנִיָּה - עֶשְׂרִים.

שָׂשִׁים שָׁנִים חָלְפוּ מֵאֲזוֹ, אָבֵל הַפְּצַע לֹא הִגְלִיד,
הַזְּמַן חוֹלֵף, וּבְלִבִּי שׁוֹכְנוֹת שְׁתֵּי אֲחִיוֹתַי,
תְּמוֹנֹת פְּגִיָּה בְּזָכוֹנֵי, אֲשֶׁק אוֹתָהּ בְּלִי הֶרֶף,
דָּמִי נִמְהַל בְּפִצְעֵיהֶן שֶׁל אֲחִיוֹתַי הַשְּׁתִּימִים.

הָאֵב, הָאֵם בְּהֵן הָאִיצוּ מִן הָאֵשׁ לְהַמְלִיט;
בְּנוֹת נְאֻמָּנוֹת, הֵן לֹא הִפְקִירוּ בְּסוֹפָה אֶת הוֹרֵיהֶן,
אוֹתוֹ גּוֹרֵל גָּדַע אֶת חַיֵּיהֶם שֶׁל אֲבָא, אִמָּא וְהָאֲחִיוֹת.
אֵין לָהֶם קָבֵר, וְאֵין זָכָר לַעֲצֻמוֹתֵיהֶם.

הַצְעִירָה בְּמִשְׁפָּחָה, תְּמִירָה כְּמוֹ אֵילָן בְּלִבְלוּבוֹ,
עִם קוֹל יְפִיפָה שֶׁל טְרוּבָדוֹר, וְהִיא רַק בַּת עֶשְׂרִים -
הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁלָּנוּ הַשְּׁתִּיקָהּ בִּיפִי עֵינִיָּה, שְׁעָרָה -
הִיא לֹא נִטְשָׁה אֶת אֲבָא-אִמָּא וְעֲלִיהֶם שְׁמָרָה מִן הַפּוֹרְעִים.

וְהַגְדוּלָה בְּאֲחִיוֹתַי, עִם שְׂמוּלֵיק'ל שֶׁלָּהּ בְּזִרְעוֹתֵיהָ,
הַגְּנָה עַל כָּלֶם וְנִאֲבָקָה בְּצוֹרְרִים לְלֹא חַת,
נִסְתָּה הִיא מִן הַמִּנּוֹת לְהִסְתִּיר אֶת אִמָּא-אֲבָא בְּגוֹפָה,
הַמְרַצְחִים גָּבְרוּ עָלֶיהָ, שְׂמוּלֵיק הִרְאִישׁוֹן הָיָה אֲשֶׁר נִשְׁחַט.

הסבתא היפה שלנו

היזה היו לי פעם סבתא וגם סבא.
הוא - עם זקנקן שיבה על סנטרו ולחיו;
הסבתא - עם כרוכית שער לבן שופע על ראשה.
לולא המלחמה, יכלו לחיות שנים רבות יחדו.

על מטתה של סבתא - כדורי הניקל
ונכריות צחות כשלג, רקומות, עם תחרה,
שטיחון מבד כהה פרוס על הרצפה -
נהגה לקום ממשכבה מיד כשהתרנגול יקרא.

בצד שמרה הסבתא צרור מזמנים
ליום סגריר, למי יודע מה,
וגם שעון זהב לנכדתה לכשתהיה כלה:
תוכל בו להרשים את חתנה.

היזה לה סליק של סכריות עבור הנכדים -
קטנות ומתוקות כאלה, ירקות ואדמות.
כשבאנו לבקר, חלקה אותן לכל הילדים,
פזרות על פסות ניר כמו על צלוחיות.

כשבתות הגישה לנו שלל פרות מיבשים...
אהבנו את הסבתא'לה שלנו הטובה
עם לבן סינרה ועם סכת שריון הצב בשערה,
עם העינים הכחולות... הייתה כל-כך יפה ורחיבה.

מה רע עשיתה לגרמנים, הסבתא?
ממטתה הוציאוה, לפונאר הובילו, אל הגיא.
קשה היזה לה בגילה, ולא עמדה בקצב,
אז במקלות הרביצו לגופה המיגע.

בדרך אל המות היא בקשי סחבה את הרגלים,
כגורלם של כל האחרים היזה גם גורלה,
כבר לא היזה לה כוח להגיע עד לקבר,
בנופלה פרשה ידיה כמו נושאת תפלה.

30.8.2001

ששים שנה מאז השמדת המשפחה שלי

להנציח את זכרה של משפחתי הישנה שהשמדה.
הליטאים, הפולנים והגרמנים הרגו אותם ביריות בדם קר,
ושרפו כדי שלא ישארו עקבות...
אני נושא את הנקמה עמק בלבי.
אני מכונן את אגרופי וצועק אל עצמי - נקמה!

דמותם, מלותיהם והלוחם טריים בזכרוני,
כאלו אך לפני דקה נפרדנו, נצבים כלם מולי.
תמיד אזכר ואבכה אותם, וזוהי נקמתי,
ששים שנה חלפו, אך כמו אתמול היה זה בשבילי.

אני מכרח לזכר אותם לנצח נצחים,
איני יכול אחרת, כי מה שאבד לי הוא יקר מדי,
על אף התוכחות של חברי: "תמיד אתה בוכה
ומבטא את צערך על שנספו בעגמימות ודו".

אין לי מנוחה מרב הזכרונות, הגעגוע,
אני האחרון, אבדו לי כל בני משפחתי מפעם,
אז כל עוד אני חי אזכר אותם, אנוקם את חבליהם:
אזיל דמעות ואכונן את אגרופי בזעם.

הקשבתי ללבי, ולנגד עיני רוחי נעור,
כמו זה עתה, כל מה שקרה שם בלעדי:
ראיתי את אמי ואחיותי נאבקות עם הפורעים,
זעקתן התפתית האחרונה נשמעת באזני.

וְנִשְׁמָתִי זֹכֶרֶת אֶת כָּל זֶה וְהִיא בֹכָה...
כִּי צִד אֲנַחְנוּ נְסוּגִים מִן הָעָרִים הַבּוֹעֵרוֹת,
כִּי צִד נִלְחַמְתִּי בְּאוֹיֵב מַעֲבָר לְנֶהַר הַדְּנִיָּפָר
וְלֹא יִכְלָתִי לַעְזֹר לְאַבָּא-אִמָּא וְלִשְׁתֵּי הָאֲחִיוֹת.

לְפָנַי הַסְּעָרָה הֵיטָה אִמִּי הַיְקָרָה דּוֹאֲגָת לְכָלֵנוּ
וְלֹא הִתְלוֹנְנָה כְּשֶׁהַזְּמַנִּים הָיוּ קָשִׁים,
הִיא לֹא רָצְתָה שֶׁהַשְּׂכָנִים יִדְעוּ מָה מַצְבֵּנוּ,
אֲף אָדָם לֹא יָדַע כְּמָה שֶׁהֵיִינוּ עֲנִיִּים.

נִזְכָּר אֲנִי בְךָ, אָבִי, וְדַמְעוֹתַי זּוֹלְגוֹת,
אֶת אֶהְבֵּתִי אוֹתְךָ לֹא אֶצְלִיחַ לְתָאֵר בְּכֶתֶב
אֶהוּב הֵייתְךָ עַל כָּלֵם, אֲבָל עָלַי יוֹתֵר מִכָּל,
אִישׁ גְּבוּר, לְכָלֵם הֵייתְךָ עֶזֶר רַב..

אֵת, שְׁפָרָה אַחוֹתִי, בְּחֶרֶת בְּאַבְדוֹן,
הֵייתִי כֹה רְחוּק מִמֶּךָ, וְאֵת כֹּה צְעִירָה,
וְלֹא יִכְלָתִי לְכוֹנֵךְ אֶל דֶּרֶךְ הַחַיִּים,
לֹא לִיָּדְךָ הֵייתִי, כְּשֶׁפָּרְצָה הַסְּעָרָה.

אֵת, סוּנֵיָה אַחוֹתִי, עִם שְׂמוּלִיק אוֹצֵרְךָ בְּזִרְעוֹתֶיךָ,
לְדֶרֶךְ הוּא חֶלֶק מְגוּפֶךָ, אַתָּם עֲכָשׁוּ בְיַחַד.
נְסִית לְהִסְתִּירוּ מְעֵינֵיהֶם שֶׁל הַרוֹצְחִים,
אֲבָל זֶה לֹא עֶזֶר - שְׂנִיכֶם הִשְׁלַכְתֶּם אֶל הַשַּׁחַת.

אֲחִי הַבְּכוֹר הָיָה אִי-שֵׁם הַרְחַק בְּיִשְׂרָאֵל,
זֶה הַשָּׁנִי בְּצָבָא פּוֹלִין בְּגֶרְמָנִים לְחַם,
וְהַצְּעִיר מַעֲבָר לוֹוֹלְגָה סָלַל אֶת הַנְּתִיב לְנִצְחוֹן;
הֵן בְּחִלוּם, הֵן בְּהַקִּיץ, לְבִי תְּמִיד נִמְצָא אַתָּם.

הָאֲחֵרוֹן נִשְׁאַרְתִּי, מְבַכָּה אֲנִי אַתְּכֶם,
עֲכָשׁוּ אֲנִי כּוֹתֵב, מִתְּגַעְגַע וּמְזִיל דְּמַעוֹת,
אֵין אִישׁ כָּאֵן שִׁיקְשִׁיב לְשִׁיר עַל אֲסוּנְכֶם,
כְּשֶׁלֹּא אָהִיָּה עוֹד - מִי יִקְרָא אֶת אֵלֶּה הַשּׁוֹרוֹת?

לְכַבוֹד אִמִּי הַטּוֹבָה

אִמִּי הַטּוֹבָה הִיְתָה דוֹאֲגַת לְכָלֵנוּ,
הֵן לְפַת לֶחֶם, הֵן לְנִגּוֹן לִילָדִים.
אִם לֹא הָיָה לָהּ כֶּסֶף לְקִנְיֹת, הִיְתָה לְנוֹה,
בְּנִס שְׂרַדְנוּ בְּאוֹתָם יָמִים רַעִים...

כְּדִי לְשָׁמֹר עַל חַיֵּי צֶאֱן מְרַעִיָתָהּ,
הִיְתָה עוֹשֶׂה דִּיִּסוּנָת מְלֵא כְּלוּם -
חֲפֹן קֶמַח כִּהְיָה שְׁהַשִּׁיגָה אִי-שָׁם
וּקְלָפוֹת תְּפוּדִים שְׁאֶסְפָּה, וּקְצֵת שׁוּם.

גְּדָלוּ יְלָדֶיהָ גְבוּהִים, עֲטוּרֵי תִלְתְּלִים,
אִמִּי הַטּוֹבָה הִמְשִׁיכָה לְדָאָג, לְטַפָּל.
בְּדַמְעוֹת וּתְחִנּוֹת מְצַאָה חֶתֶן נָאָה לְבִתָּהּ,
וְהַכִּינָה הַכֹּל לְאָחִי כְּאֲשֶׁר הוּא עֹזֵב לְיִשְׂרָאֵל.

כְּשֶׁעֲזַבְתִּי גַם אֲנִי אֶת לִיטָא,
בְּדַמְעוֹת רוֹתְחוֹת אִמִּי לְוִתָּהּ אוֹתִי.
הִיא נֶעְלָמָה, חֲלָקָה אֶת גּוֹרְלָם שֶׁל כָּל הַיְתָר,
אֵךְ דַּמְעוֹתֶיהָ נִחְקְקוּ בְּנִשְׁמַתִּי.

אָרוּר יְהֵא הָאִישׁ שֶׁאֶת אִמִּי רָצַח,
זֶה שֶׁהִרִיץ אוֹתָהּ לְקֶבֶר, מְחַבֶּקֶת עִם בְּנוֹתֶיהָ;
הֵן שָׁרוּ שִׁיר בְּזִמּוֹן שֶׁנֶּאֱלָצוּ לְלַכֵּת בְּדַרְכֵּן הָאֲחֵרוּנָה.
שָׁנִים רַבּוֹת חָלְפוּ, אֵךְ לֹא אֶפְסִיק לְהִתְאַבֵּל אֵלֶיהָ.

סִבְנו אֲבֵרָהֶם זָלִיק

סִבְנו אֲבֵרָהֶם זָלִיק
הוא צָעִיר מְכַפֵּי גִילוֹ,
מִזְמַן עֶבֶר אֶת הַשְּׂמוּנִים,
אֲבָל לא הִזְדַּקָּן, לא וְלֹא.
לְמֵרוֹת שָׁיֵשׁ לוֹ כְּבָר זָקֵן לְבָן,
וְהַשָּׁנִים כְּבָר נִכְרוֹת בְּפָנָיו הֵיטֵב,
נִשְׁמָתוֹ עֲדִין צָעִירָה, וְהִלּוּכוֹ
כְּמוֹ שֶׁל אֶחָד שְׁלֹשׁוּשִׁים רַק מִתְקַרֵּב.
כְּשִׁפּוּגָשִׁים אוֹתוֹ בְּרָחוּב,
וְשׂוֹאֲלִים: 'סִבָּא, מִדּוּעַ אַתָּה רָץ כָּל-כֵּךְ מֵהֵרָ?'
עוֹנֶה הוּא בְּחִיּוֹד, שֶׁהוּא בּוֹדֵק אֶת נַעֲלָיו
אֲחֵרֵי הַתְּקוּן שֶׁעָשָׂה הַסַּנְדָּלָר.
הוּא לא הוֹלֵךְ, הוּא טָס,
מִחֲזִיק גְּבוּהַ בְּיָדוֹ אֶת מְקָלוֹ,
אֶת מְכַנְסָיו תּוֹפֵס שְׁלֹא יִפְלוּ,
מִתְנוּפְפִים בְּרוּחַ שׂוּלֵי מְעִילוֹ.
לְצַד הָעֵמוּד* הוּא שָׁר בְּקוֹל צָעִיר,
הוּא כְּמוֹ אֶחָד הַצָּעִירִים, הַסֵּב הִזָּה.
מֵרִים כּוֹסֵית בְּחָג, בְּבִרִית... סִבְתָּא צוֹחֶקֶת:
'בְּחֹר צָעִיר בְּלִי שֵׁן אַחַת בְּפֶה'.
יְכַל הִיָּה לְחִיוֹת עוֹד שָׁנִים רַבּוֹת,
אֲבָל חֶלֶק אֶת גּוֹרְלוֹ הֵמֵר עִם בְּנֵי עַמּוֹ.
רוֹצְחִים תְּפָסוּ אוֹתוֹ הוֹלֵךְ בְּרָחוּב
כְּשִׁחֲפֵשׁ פֶּת לְחֵם לְסִבְתָּא וְלַעֲצָמוֹ...

*לשיר לצד העמוד פירושו ביידיש: להיות בעל תפילה, שליח ציבור בבית הכנסת.

חִפְשֵׁתִי - לֹא מִצָּאתִי

הִלַּכְתִּי בְּשִׁבְלֵי קוֹצִים, מִחֲנִיק בְּלֵב אֶת כָּאֲבִי.
בְּמִרְחָקִים הֶעֱצוּמִים, עַל אֲבָנִים חֲדוֹת,
תָּר אַחַר עֵקֶבוֹת - אוֹלֵי פֶסַח עַל מִישֵׁהוּ הַמְּוֹתָ? ...
וְצַעֲדֵי שׁוֹקְעִים בָּיָם שֶׁל מִחְשָׁבוֹת קוֹדְרוֹת.

חִפְשֵׁתִי בִּיעָרוֹת הַחֲשׂוֹכִים וְלוֹ נִיצוֹץ שֶׁל אוֹר,
וּבְשִׁפְלָה וְהִבְצוֹת, הֵיכָן אָנִיחַ הַגָּל?
הַדֶּרֶךְ נִגְמָרָה וְאִין סִימָן, אִין שׁוֹם שָׁרִיד,
אֲפֹלוּ הַשֶּׁמֶשׁ הַסְתִּירָה אֶת פְּנֵיהָ מֵרֵב אֲבָל...

טִסְתִּי כְרוּחַ סְעָרָה
עַל פְּנֵי הָרִים וְגִיאֵיֹת, וּבְשִׁלְגִים קְפוּאִים,
בְּרַחֲתִי כְמוֹ אֵיל הַנֶּס מִפְּנֵי צִיד,
חֲמַקְתִּי מִהִגִּיהֶנוּם וּמִן הַיִּסוּרִים.

כְּרִסִּים עֲרַפְלֵי תִּמּוֹל שְׁלוֹשׁוֹם
נִדְדַתִּי אֵלֵי אֱהָלִים זָרִים
מִתּוֹךְ מִטְחַנַּת סְעָרוֹת הַחוּל,
הַמִּים וְהָאֵשׁ, וְהַכְּפוּרִים.

הִגְעַתִּי עַד לְאַרְץ נוֹכְרִיהָ,
שְׂמִים נְכָרִיוֹת, וְזָר וּמִנְכָּר הַכֹּל סְבִיבִי.
בְּלִילָה מִתְהַפֵּךְ הָיִיתִי עַל מִשְׁכְּבֵי הַזָּר,
רָעַב, צָמָא, בְּכִיתִי, וְלִשׁוֹנִי נִצְוָרָה בְּפִי...

הַתְּשֵׁעָה בְּמַאי

זְכִיתִי לְרֹאוֹת בְּמוֹ עֵינַי אֶת מִצְעַד הַנְּצַחוֹן,
אֶת הַצְּעִירִים עֵזֵי הָרוּחַ, בְּנֵי וּבְנוֹת צָבָא הַמוֹשִׁיעַ.
לְבִי פָצַח בְּשִׁיר מְרַב הָאֵשׁ.
הֵייתִי שָׁם, וְכָל אֶחָד מֵהֶם יִקִּיר נַפְשִׁי הוּא.

אֲנִי רוֹאָה בְּעֵינַי רוּחִי אֶת הַזְּמַנִּים שְׂכָבָר אֵינָם.
הֵייתִי אֲזַ חֵלַל בְּצָבָא הַמוֹשִׁיעִים הָאֲדָמִים,
עִם רוּבָה בְּיַד וְאַמוּנָה בְּלֵב, נִצַּלְתִּי מִן הָאֵשׁ,
הוֹדוֹת לַחֲבֵרִי וּלְתַאֲנוֹת הַנֶּקֶם נִשְׁאַרְתִּי בַחַיִּים.

בְּכִיתִי כְּשֶׁנִּזְכַּרְתִּי בְּמָה שֶׁשָּׁם חֲוִיתִי,
בְּלוֹחֶמָה הָעֵקֶשֶׁת הֵהִיא בְּכָל הַחֲזִיתוֹת,
הָאֲדָמָה הַתְּעַרְבֵכָה בְּדָם, בְּאֵשׁ וּבְעֶשֶׂן,
צָבָא הָאוֹיֵב הִדְרָף אוֹתָנוּ, וְצַעֲדָנוּ בִיעָרוֹת וְהִבְצוֹת.

דְּמֵעוֹת הַזֵּלְתִּי בַיָּמִים הַנוֹרְאִים הָהֵם.
נִתְקַתִּי מִן הַמִּשְׁפָּחָה וְלֹא יָדַעְתִּי מָה שְׁלוֹמָם,
הֲאִם וְלוֹ אֶחָד מֵהֶם שָׂרַד אֶת סוֹפֵת הַדְּמִים?
בְּצָבָא הָאֲדָם, יוֹם וְלַיְלָה מַחְשְׁבוֹתַי הָיוּ אִתָּם.
אֶת הַקֶּשֶׁה בְּמִשְׁימוֹת מְלֹאֲתֵי בְרָצוֹן וְאֶהְבָּה
הוֹדוֹת לְרִצּוֹנִי הָעֵזַ לְרֹאוֹת אֶת אַבָּא-אִמָּא,
בְּכָל פְּעֻלְתֵי הַכִּיתִי בְּאוֹיֵב בְּזַעַם,
הַמְּחַשְׁבוֹת עַל מִשְׁפַּחְתִּי דָחְפוּ אוֹתִי קְדִימָה.

חֲבֵרִי בְּצָבָא הַמוֹשִׁיעִים אוֹתִי הִצִּילוּ,
חָלְקוּ אִתִּי אֶת כְּתָנֶתָם הָאֲחֵרוֹנָה, אֶת פֶּת לַחֲמָם.
לֹא, לֹא אֶשְׁכַּח אִף פַּעַם אֶת הַשָּׁנִים הַסּוֹעֵרוֹת הֵהָן,
כְּמָה יָפָה קִבְּלוּ אוֹתָנוּ בְּכַפָּרִים הַתּוֹשְׁבִים כָּלָם.

יֵשׁ שְׂמֵאֲשִׁימִים אֶת צָבָא הַמוֹשִׁיעִים בְּפָרְעָנוֹת.
זֶה לֹא נִכּוֹן: לְחִילָיו יֵשׁ נִשְׁמוֹת הַמְּאִירוֹת כִּיוֹם בְּהִיר.
הֵם דָּאָגוּ לָנוּ מְכָל הַלֵּב וּבְצוּרָה הַכִּי טוֹבָה
לְאִכָּל וְלִינָה, לְכַרִּיּוֹת מְמֹלְאוֹת חֲצִיר.
לֹא זְכִיתִי לְרֹאוֹת אֶת הַקְּדוֹשִׁים הָהֵם בְּרָגְעֵי הָאֵשׁ
כְּשֶׁהִדְגָּלִים עִם צֶלֶב הַקְּרֶס הָאָרוּר הִפְלוּ אֶל תּוֹךְ עֶפְרָי,
כְּשֶׁהָרוּצְחִים הָכוּ, וּבִתְיָהֶם הָיוּ לְעֵי חֲרָבוֹת,
וּצָבָא הַמוֹשִׁיעִים הָאֲדָמִים אֶת חֲרָב הַדְּמִים שָׂבַר.

וילנה

אני רוצה לראות את וילנה שלפני הסערה.
שם כל דבר נחרת בזכרוני:
הסמטאות החשוכות ואלה השטופות בשמש,
הבית בו נולדתי לפני שנים.

אני זוכר היכן עמדה עריסתי,
שם החמה אף פעם לא האירה ממרום.
ריחות העבש והטחב בחדר החשוך,
הנר על השלחן החליף את אור היום.

השער שחרק כשהיה נסגר,
כתלי הבית שגילם היה למעלה ממאה.
הצבע התקלף מהקירות מזמן,
סוס ועגלה עם גלגלי ברזל היו כלי הנסיעה.

רק להעירי מבט על חנונים בסמטאות החשוכות,
לקרא את הכתובות ביידיש על הקניות,
לפסע על המדרכות המתפחות תחת רגלי,
דורות של יהודים גדלו כאן, בסמטאות צרות.

לְמַעַלְהָ מִחֲצֵי מֵאָה חֻלְפָּה,
אֲנִי חוֹלֵם עֲדֵינוּ בְּהַקִּיץ עַל וִילָנָה עִירִי,
עַל שְׂבִילֵי הָעֶפֶר וְעַל הַיְעָרוֹת סָבִיב,
עַל הַגְּנִים שְׁלָה וְעַל הַפְּרָקִים הַקְּרִירִים.

הֵיוּ בְּוִילָנָה נְחָלִים וּגְשָׁרִים,
שֶׁעַר אוֹסְטְרָה-בְּרֵאמָה* עִם הַמְזֻמּוֹרִים הַנוֹצְרִיִּים
וּמְנַזְרִים רַבִּים עִם הַצְּלָבִים הַמְּפֻחֵי־יָדִים,
קוֹלוֹת נוֹגִים שֶׁל צְלָצוּלֵי פְּעֻמוֹנִים.

סְמָלָה שֶׁל וִילָנָה הוּא אַרְמוֹן הַשְּׁלוֹסְבֵּרְג:
הֶהָר נִרְאָה מִמְּרַחֲקִים עַל צָחוֹר צַלְבִיו.
נְהַר הוּוִילִיָּה, הַרְפָּסוּדוֹת וְהַפֶּסֶל שֶׁל מִיצְקוּוִיץ'
שָׂאת הָעִיר וְתַפְאֲרָתָהּ מִתְאַרֵּים שִׁירָיו.

17.11.1995

* אוֹסְטְרָה-בְּרֵאמָה: שֶׁעַר בְּעִיר וִילָנָה. בִּירַת לִיטְא, וְאַחַד הַמוֹנוֹמֵנְטִים
הַדְּתִיִּים. הַהִיסְטוֹרִיִּים וְהַתְּרַבּוּתִיִּים הַחֻשׁבִּים בָּהּ.